

"معرفی کار شایسته"

کار شایسته در جهت کاهش فقر و دستیابی به توسعه عادلانه، فراگیر و پایدار دارای اهمیت می‌باشد. بیانیه سازمان بین‌المللی کار درباره عدالت اجتماعی و جهانی شدن، تدوین نماگرهایی مناسب برای نظارت بر پیشرفت اجرای اقدامات صورت گرفته در این زمینه را توصیه می‌کند. در سپتامبر ۲۰۰۸، سازمان بین‌المللی کار، مجمع سه جانبه‌ای متشکل از نمایندگان دولت، کارگران و کارفرمایان در مورد اندازه‌گیری کار شایسته را تشکیل داد و نتیجه آن و چارچوب شاخص‌های کار شایسته را در دسامبر ۲۰۰۸ به هفدهمین کنفرانس بین‌المللی آمار شناسان کار ارائه داد و مورد تصویب قرار گرفت. بر همین اساس، یکی از مهم‌ترین اهدافی که ILO دنبال می‌نماید، تحقق شرایط کار شایسته در جهان است. به همین منظور، این سازمان مجموعه حداقلی از نماگرهای مشخص کننده کار شایسته را پیشنهاد نموده است که البته در انتخاب این نماگرها معنی دار بودن این نماگرها و وجود داده‌های لازم برای محاسبه آنها در طیف وسیعی از کشورها نیز مد نظر بوده است.

چهاربرنامه استراتژیک کارشایسته (استانداردها و مولفه‌های بنیادی و حقوق کار، اشتغال، حمایت اجتماعی و گفتگوی اجتماعی) در قالب ابعاد یازده گانه "فرصت‌های اشتغال"، "درآمد مناسب و کار مولد"، "ساعت کار شایسته"، "تعادل بین-کار، خانواده و زندگی شخصی"، "کاری که بایداز بین برود"، "ثبات و امنیت شغلی"، "فرصت‌ها و رفتار برابر اشتغال"، "محیط-کار ایمن"، "تامین اجتماعی"، "گفت‌وگوی اجتماعی، نمایندگان کارگران و کارفرمایان" و "شرایط اجتماعی اقتصادی" مطرح شده است و در نسخه دوم دستورالعمل نماگرهای کار شایسته در دسامبر ۲۰۱۳ برای تولیدکنندگان و کاربران آماری و چارچوب قانونی نماگرها منتشر شده است.

در ایران نیز همسو با توصیه‌های بین‌المللی، موضوع کار شایسته و نماگرهای آن از سال ۱۳۸۳ مطرح شد. در همین راستا وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی که عهده‌دار صیانت از بازار کار می‌باشد، پیش نویس سند ملی کار شایسته را تدوین و در شانزدهمین همایش ملی کار بررسی نمود. همچنین مقرر گردید تا پایان سال اول برنامه پنجم توسعه، سند ملی کار شایسته حسب مصوبات سازمان بین‌المللی کار و حقوق کارگران و کارفرمایان در جهت تثبیت حقوق بنیادین کار و برای بهبود روابط کارگر و کارفرما به شکل سه جانبه و با مشارکت تشکلهای کارگری و کارفرمایی توسط وزارت متبوع تنظیم گردد.

به منظور فراهم شدن زمینه پایش کار شایسته و در راستای عملیاتی شدن تهیه آمارهای کار شایسته و برای تولید و اطلاع‌رسانی نماگرها، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی ضمن مطالعه سوابق موجود و آخرین گزارش منتشر شده در نوزدهمین کنفرانس بین‌المللی آمارشناسان کار، با تعامل با ادارات مرتبط، آخرین وضعیت آمارها را مورد بررسی قرارداد و با تکمیل فرم شناسنامه، نسبت به تولید نماگرهای کار شایسته پرداخت و بر مبنای داده‌های در دسترس نسبت به تهیه جداول آماری مربوط به ۳۷ نماگر کار شایسته اقدام نموده است. نماگرهای مذکور برای سال‌های (۹۶-۱۳۹۴) محاسبه شده و به همراه شناسنامه آماری آنها که در برگزیده کاربرد نماگر، فرمول و تعاریف و مفاهیم می‌باشد در این قسمت برای کاربران قابل بهره برداری می‌باشد.

مطابق با آخرین سند سازمان بین‌المللی کار، ۶۱ نماگر در زمینه نماگرهای کار شایسته^۱ معرفی شدند. تعداد نماگرها با توجه به ابعاد کار شایسته در ادامه ارایه شده است. نماگرهای آماری بر اساس اهمیت و در دسترس بودن در وضعیت حاضر، به چهار گروه اصلی، تکمیلی، آینده و مفهومی تقسیم بندی می‌شوند. بر این اساس تعداد ۱۷ نماگر جزء نماگرهای اصلی، ۲۹ نماگر جزء نماگرهای تکمیلی، ۳ نماگر نیز جزء نماگرهایی می‌باشد که در دستور کار آینده قرار دارند و ۱۲ نماگر نیز در زمره نماگرهای مفهومی می‌باشند.

باتوجه به تنوع و ابعاد نماگرهای کار شایسته، سازمان‌های زیادی به طور مستقیم درگیر ارایه داده‌های مورد نیاز برای محاسبه این نماگرها می‌باشند که مهمترین آنها عبارتند از:

- مرکز آمار ایران
- سازمان تامین اجتماعی
- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- سازمان پزشکی قانونی
- سازمان تامین اجتماعی
- سازمان بازنشستگی کشور
- سایر صندوق های بازنشستگی
- وزارت آموزش و پرورش
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

---

^۱-ILO Manual second version ,December ۲۰۱۳, "Decent work indicators guidelines for producers and users of statistical and legal framework indicators"

وضعیت ارایه آمار	نوع نماگر	عنوان نماگر	بعد نماگر
✓	اصلی	۱- نسبت اشتغال	فرصت‌های اشتغال
✓	اصلی	۲- نرخ بیکاری	
✓	اصلی	۳- جوانان ۱۵-۲۴ ساله غیر شاغل که در حال تحصیل و یا کسب مهارت نمی‌باشند	
-	اصلی	۴- نرخ اشتغال غیر رسمی	
✓	تکمیلی	۵- نرخ مشارکت نیروی کار	
✓	تکمیلی	۶- نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله	
✓	تکمیلی	۷- سهم بیکاران بر حسب سطح تحصیلات	
✓	تکمیلی	۸- شاغلین بر حسب وضع شغلی	
✓	تکمیلی	۹- سهم کارکنان مستقل و کارکنان فامیلی بدون مزد به کل شاغلین	
✓	تکمیلی	۱- سهم شاغلین مزد و حقوق بگیر در اشتغال غیر کشاورزی	
-	اصلی	۱- نرخ فقر کاری	درآمد مناسب و کار مولد
-	اصلی	۲- نرخ مزد و حقوق بگیران با پرداختی کم (کمتر از ۲/۳ میانه درآمد ساعتی)	
-	تکمیلی	۳- متوسط درآمد ساعتی گروه های شغلی	
-	تکمیلی	۴- متوسط مزد واقعی	
-	تکمیلی	۵- حداقل دستمزد به عنوان درصدی از میانه دستمزد	
-	تکمیلی	۶- شاخص دستمزد ساخت	
-	تکمیلی	۷- مزد و حقوق بگیران با آموزش شغلی اخیر	
✓	اصلی	۱- اشتغال با ساعت بیش از حد مجاز- بیش از ۴۸ ساعت در هفته	ساعت کار شایسته
✓	تکمیلی	۲- شاغلین بر حسب ساعت کار هفتگی (در محدوده طبقه بندی استاندارد ساعت کاری)	
✓	تکمیلی	۳- متوسط سالانه ساعت کار برای هر فرد شاغل	
✓	تکمیلی	۴- سهم اشتغال ناقص زمانی	
-	آینده	۵- مرخصی سالانه با حقوق	
-	آینده	۱- ساعات کار غیر متعارف و غیر معمول	تعادل بین کار، خانواده و زندگی شخصی
-	آینده	۲- حمایت از مادران شاغل	
-	اصلی	۱- نرخ کار کودک	کاری که باید از بین برود
-	تکمیلی	۲- نرخ کار پر خطر کودک	
-	تکمیلی	۳- نرخ بدترین اشکال کار کودک به جزء کار پر خطر کودک	
-	تکمیلی	۴- نرخ کار اجباری	
-	تکمیلی	۵- نرخ کار اجباری مهاجران بازگشته	

وضعیت ارایه آمار	نوع نماگر	عنوان نماگر	بعد
-	اصلی	۱- نرخ اشتغال ناپایدار	ثبات و امنیت شغلی
✓	تکمیلی	۲- طول مدت کار	
✓	تکمیلی	۳- نرخ شاغلین خود معیشتی	
-	تکمیلی	۴- دریافتی واقعی شاغلان موقتی	
✓	اصلی	۱- تبعیض شغلی بر حسب جنس	فرصت ها و رفتار برابر در اشتغال
✓	اصلی	۲- سهم زنان در مشاغل مدیریت میانی و ارشد	
✓	تکمیلی	۳- شکاف جنسی دستمزد	
✓	تکمیلی	۴- سهم زنان مزد و حقوق بگیر در بخش غیر کشاورزی	
✓	اصلی	۱- نرخ فراوانی آسیب شغلی منجر به فوت	محیط کار ایمن
✓	تکمیلی	۲- نرخ فراوانی آسیب شغلی منجر به غیر فوت	
✓	تکمیلی	۳- زمان از دست رفته مربوط به آسیب شغلی	
✓	تکمیلی	۴- نرخ بازرسی کار (بازرسان در هر ۱۰۰۰۰ نفر شاغل)	
✓	اصلی	۱- سهم جمعیت بیش از سن قانونی بازنشستگی (۶۵ سال و بیشتر) بهره‌مند از مستمری بازنشستگی	تامین اجتماعی
✓	اصلی	۲- هزینه تامین اجتماعی عمومی	
✓	تکمیلی	۳- سهم هزینه‌های سلامت پرداخت نشده از جیب خانوار	
✓	تکمیلی	۴- سهم جمعیت فعال اقتصادی مشمول بازنشستگی	
✓	اصلی	۱- نرخ عضویت در سازمان‌های کارگری	گفتگوی اجتماعی، نمایندگان کارگران و کارفرمایان
-	اصلی	۲- نرخ بنگاه‌های عضو تشکل‌های کارفرمایی	
-	اصلی	۳- نرخ پوشش مذاکرات دسته جمعی	
-	تکمیلی	۴- تعداد روزهای کار نشده ناشی از اعتصاب کارگران و بسته شدن کارگاه توسط کارفرما	
✓	مفهومی	۱- کودکان بازمانده از تحصیل (درصد به تفکیک سن)	شرایط اجتماعی اقتصادی
-	مفهومی	۲- برآورد درصد جمعیت در سن کار با HIV مثبت	
✓	مفهومی	۳- بهره‌وری نیروی کار (سرانه اشتغال تولید ناخالص داخلی، سطح و نرخ رشد)	
✓	مفهومی	۴- نابرابری درآمد (نسبت صدک ۹۰ به ۱۰)	
✓	مفهومی	۵- نرخ تورم (شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی)	
✓	مفهومی	۶- اشتغال بر حسب فعالیت اقتصادی	
✓	مفهومی	۷- آموزش جمعیت بزرگسالان (نرخ باسوادی بزرگسالان و نرخ فارغ التحصیلی دوره متوسطه)	
✓	مفهومی	۸- سهم کار در ارزش افزوده ناخالص	
✓	مفهومی	۹- سرانه تولید ناخالص واقعی بر حسب برابری قدرت خرید (مقدار و نرخ رشد)	
✓	مفهومی	۱۰- سهم اشتغال زنان بر حسب فعالیت اقتصادی	
-	مفهومی	۱۱- نابرابری دریافتی (نسبت صدک ۰ به ۱۰)	
-	مفهومی	۱۲- سنجش فقر	